

SAVETI ZA MEĐUNACIONALNE ODNOSI
-MODEL IZBORA ČLANOVA-

SADRŽAJ:

Saveti za međunacionalne odnose: stanje, problemi, rešenja

Zakonska osnova

Prikaz stanja u opštinama sa formiranim savetima za međunacionalne odnose

Model izbora članova saveta za međunacionalne odnose

Prilog: izvori i učesnici

Summary

SAVETI ZA MEĐUNACIONALNE ODNOSI: STANJE, PROBLEMI, REŠENJA

Saveti za međunacionalne odnose su relativno novi i jedini institucionalni aranžman za očuvanje stabilnih međunacionalnih odnosa i zaštitu manjinskih prava na nivou lokalne samouprave. U Srbiji postoji 169 opština, od kojih 68 imaju multietničku strukturu stanovništva (41 u Vojvodini i 27 u centralnoj Srbiji). Sa osnivanjem saveta započinje se u drugoj polovini 2004. i do danas (juli 2007.) saveti su formirani u 43 opštine.

Odsustvo jasne i dorečene zakonske regulative u vezi sa formiranjem opštinskih saveta za međunacionalne odnose dovodi do situacije u kojoj ovi saveti često nisu u mogućnosti da ispunjavaju svoje zakonom predviđene funkcije, a ponekad njihov rad predstavlja karikaturu pohvalnih namera zakonodavca. Dovoljno je navesti sledeće primere: u Loznici članovi saveta za rodnu ravnopravnost obavljaju poslove iz nadležnosti saveta za međunacionalne odnose; u Novom Sadu radikalska većina u lokalnoj samoupravi imenovala je savet za međunacionalne odnose u kojem petoro predstavnika srpske zajednice mogu uvek da preglasaju četiri člana iz redova nacionalnih manjina; u Vrbasu i Žitištu je savet formiran na isti način kao u Novom Sadu; u Plandištu u savetu nisu zastupljeni predstavnici srpske nacionalne zajednice; u Priboju su svi članovi saveta istovremeno i članovi Opštinskog veća; u Subotici se članovi saveta biraju isključivo iz redova odbornika Skupštine opštine; u Senti savet nije formiran zato što «postupak osnivanja saveta nije regulisan zakonom».

Vidljivo je da se ovde radi o nesrećnom spletu na pogrešan način primenjivanog nastojanja da se poveća autonomija lokalne samouprave i nedorečenosti zakonske regulative. Trenutno je stanje takvo da opštinske samouprave u skladu sa svojim često oskudnim kapacitetima arbitrarno donose odluke o načinu izbora članova ovih saveta. Kao direktne posledice toga javljaju se sledeće anomalije: partijska struktura lokalne vlasti se preslikava na sastav saveta za međunacionalne odnose; ne konsultuju se uvek nacionalni saveti nacionalnih manjina; kada se konsultuju nacionalni saveti nije jasno koja instanca unutar njih delegira članove; predlagači članova se razlikuju od opštine do opštine. Jednom rečju, umesto ujednačene prakse na ovom području postoji potpuni haos. To je vidljivo i iz sledećeg sažetog prikaza stanja u ovoj oblasti:

- broj članova saveta za međunacionalne odnose varira u zavisnosti od broja zajednica koje su ispunile zakonske uslove da imaju svoje predstavnike u savetu, da li je broj predstavnika neke zajednice u korelaciji sa njenom brojnošću i da li su predstavnici većinske, srpske, zajednice

prisutni u savetu i kreće se od pet do jedanaest

- broj predstavnika jedne zajednice u savetu varira od jednog do pet
- mandat gotovo svih saveta traje do isteka mandata SO koja ih je imenovala tj. četiri godine
- predlagači članova saveta za međunacionalne odnose veoma se razlikuju od opštine do opštine: nacionalni saveti nacionalnih manjina, saveti mesnih zajednica, manjinska udruženja građana uz/bez konsultovanja nacionalnih saveta, predsednik opštine, odbornici SO, crkve, političke stranke, grupe građana

Ovako neujednačena praksa u načinu izbora članova tačnije legitimacijski defeciti nekih predlagača i prevlast političkog uticaja u lokalnim sredinama imaju za posledicu potpunu ili delimičnu nefunkcionalnost saveta za međunacionalne odnose. To ukazuje na neophodnost inicijativa, koje bi bile ili već jesu usmerene ne samo ka izmeni postojeće zakonske regulative već i ka jačanju kapaciteta multietničkih lokalnih samouprava za efikasnu implementaciju adekvatnih zakonskih rešenja. Samo osposobljenost saveta da vrše svoje zakonske nadležnosti i time omoguće ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina i punu nacionalnu ravnopravnost u multietničkim opštinama može dovesti do istinske afirmacije ove institucije lokalne samouprave.

ZAKONSKA OSNOVA

Član 63 Zakona o lokalnoj samoupravi (Sl. glasnik RS broj 9/02, 33/04 i 135/04), koji propisuje da se u nacionalno mešovitim opštinama osniva savet za međunacionalne odnose, u celosti glasi:

U nacionalno mešovitim opštinama osniva se savet za međunacionalne odnose koji čine predstavnici svih nacionalnih i etničkih zajednica.

Nacionalno mešovitim opštinama, u smislu ovog zakona, smatraju se opštine u kojima jedna nacionalna zajednica čini više od 5% od ukupnog broja stanovnika ili sve zajednice čine više od 10% prema poslednjem popisu stanovništva u Republici Srbiji.

Predstavnike u savetu za međunacionalne odnose mogu imati zajednice sa više od 1% učešća u ukupnom stanovništvu opštine.

Savet razmatra pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti, u skladu sa zakonom i statutom.

Savet o svojim stavovima i predlozima obaveštava skupštinu opštine koja je dužna da se o njima izjasni na prvoj narednoj sednici, a najkasnije u roku od 30 dana.

Skupština opštine je dužna da predloge svih odluka koje se tiču prava nacionalnih etničkih zajednica prethodno dostavi na mišljenje savetu za međunacionalni odnos.

Savet za međunacionalne odnose ima pravo da pred Ustavnim sudom pokrene postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine opštine ako smatra da su njima neposredno povređena prava nacionalnih i etničkih zajednica predstavljenih u savetu za međunacionalne odnose i pravo da pod istim uslovima pred Upravnim sudom pokrene postupak za ocenu saglasnosti odluke ili drugog opšteg akta skupštine opštine sa statutom opštine.

Delokrug, sastav i način rada saveta za međunacionalne odnose uređuje se odlukom skupštine opštine, u skladu sa statutom.

Pošto važeći Zakon o lokalnoj samoupravi nije u skladu sa novim

Ustavom očekuje se da će zakonodavac u oktobru 2007. izaći sa predlogom novog zakona.

*PRIKAZ STANJA U OPŠTINAMA,
KOJE SU FORMIRALE SAVETE ZA MEĐUNACIONALNE ODNOSI*

Prema kriterijumima iz člana 63 Zakona o lokalnoj samoupravi u Srbiji postoji 68 multietničkih opština od kojih se 41 nalazi u Vojvodini, a 27 u centralnoj Srbiji. Prema saznanjima Centra za razvoj civilnog društva statuti 58 opština predviđaju osnivanje saveta za međunacionalne odnose (od toga 4 opštine nisu multietničke). Do sada (juli 2007.) saveti su formirani u 43 opštine, od kojih su 33 vojvodanske.

Saveti za međunacionalne odnose formirani su u sledećim opštinama: u Vojvodini- Ada, Alibunar, Apatin, Bač, Bačka Palanka, Bačka Topola, Bački Petrovac, Bela Crkva, Beočin, Bečež, Čoka, Indija, Kanjiža, Kovačica, Kovin, Nova Crnja, Novi Bečež, Novi Kneževac, Novi Sad, Odžaci, Plandište, Sečanj, Sombor, Stara Pazova, Subotica, Šid, Temerin, Titel, Vrbas, Vršac, Zrenjanin, Žabalj, Žitište; u centralnoj Srbiji - Babušnica, Bela Palanka, Boljevac, Bor, Loznica, Koceljeva, Medveđa, Paraćin, Priboj, Prijepolje.

Ključni izvor evidencije i istovremeno najznačajniji način obaveštavanja o problemima i rešenjima u vezi sa osnovnim temom jesu iskustva do kojih su došli sami opštinski saveti za međunacionalne odnose i njihovi članovi/ice. Stoga će ova iskustva, rešenja i sugestije biti prikazani ekstenzivno. Okrugli stolovi održani sa predstavnicima ostale tri ciljne grupe imaju korektivnu i usmeravajuću ulogu: oni više služe povećavanju broja primenjenih perspektiva pri sastavljanju samoga modela nego opisu stanja. Stoga se zaključci sa ovih okruglih stolova navode krajnje sažeto; oni su veoma koristili pri izradi modela ali su manje zanimljivi za širi krug čitalaca.

Okrugli sto sa predstavnicima nacionalnih saveta pokazao je jasnu razliku između "jednopartijskih" nacionalnih saveta (tj. onih kojima dominira jedna stranka konkretne nacionalne manjine) i onih koji predstavljaju manjinu bez neupitno dominantne političke partije. Uopšte uzev, predstavnici nacionalnih saveta (osim mađarskog, gde treba imati u vidu dominantan uticaj SVM) izrazili su nezadovoljstvo suštinski partokratskim načinom izbora i rada lokalnih samouprava, pa u njihovom okviru, i opštinskih skupština i saveta za međunacionalne odnose. Predstavnici većine nacionalnih saveta isticali su da nisu uvek bili konsultovani prilikom izbora opštinskih saveta za međunacionalne odnose u opštinama u kojima pripadnici njihove nacionalne manjine žive u značajnijem broju. S druge strane, predstavnici nacionalnih saveta dokumentovano su iznosili primedbe na relativno siromašne

kadrovske potencijale pripadnica i pripadnika svojih nacionalnih zajednica u pojedinim opštinama u pogledu kvalifikovanosti za delotvoran rad u savetima za međunacionalne odnose.

Okrugli sto sa predstavnicima političkih stranaka pružio je drugačiju sliku, znatno povoljniju, što je i razumljivo s obzirom da se najveći deo realnog društvenog uticaja na planu raspodele resursa (uključujući tu i članstvo i delatnost opštinskih organa i tela) nalazi u političkim partijama. Uopšte uzev, predstavnici političkih stranaka zalažu se za postojeće stanje na ovom planu, sagledavajući političke partije kao korektiv navodno prevelikog mogućeg uticaja nacionalnih saveta nacionalnih manjina na rad opštinskih saveta za međunacionalne odnose. Izuzetak su predstavljali predstavnici onih političkih stranaka nacionalnih manjina koje nisu dominantne u svojim nacionalnim zajednicima niti u njihovim nacionalnim savetima.

Okrugli sto sa ekspertima dao je niz sugestija, činjenica, analiza i ideja koje su ušle u model izbora članova saveta za međunacionalne odnose koje Centar za razvoj civilnog društva predlaže. Neki predlozi su posle rasprave odbačeni (npr. oni koji su podrazumevali uvođenje posebnih biračkih spiskova za pripadnike nacionalnih manjina), ali su drugi odigrali više nego značajnu ulogu u konačnom oblikovanju modela izbora. Ovde svakako, između ostalog, spada ukazivanje na neophodnost primene prava na upoznavanje odbornika skupštine opštine sa izdvojenim mišljenjima člana ili članice saveta, zagovaranje da se odluke donose konsenzusom ili kvalifikovanom većinom koju bi utvrđivao opštinski statut a ne opštinska odluka, ukazivanje na neophodnost preventivnog delovanja saveta na planu unapređivanja međunacionalnih odnosa u opštini, kao i ceo niz drugih sadržaja koji su posle brižljivog ispitivanja uključeni u konačnu verziju modela.

Ipak, kao što je rečeno, okrugli stolovi sa predstavnicima opštinskih saveta za međunacionalne odnose predstavlja osnovni izvor obaveštenja za opis stanja i problema. To, naravno, ne znači da će predočena saznanja biti lišena u ovom pogledu relevantnih uvida do kojih se došlo na drugim okruglim stolovima. Situacija je, uopšte uzev, sledeća:

Broj članova saveta za međunacionalne odnose

Broj članova saveta za međunacionalne odnose i broj predstavnika određene zajednice u savetu razlikuju se od opštine do opštine, u zavisnosti od broja zajednica koje su ispunile

zakonske uslove da imaju svoje predstavnike u savetu, od toga da li je broj predstavnika neke zajednice u korelaciji sa njenom brojnošću i da li su predstavnici srpske zajednice prisutni u savetu.

Broj članova saveta varira od pet do jedanaest (saveti za međunacionalne odnose opština Zrenjanin, Beočin i Novi Kneževac imaju po pet članova; Novi Bečej šest, iako je Odlukom o osnivanju predviđeno osam članova dva predstavnika Jugoslovena nisu delegirana; Odžaci, Kovačica, Bački Petrovac, Ada i Vršac po sedam; Apatin osam; Bor, Alibunar, Žitište, Nova Crnja, Kanjiža i Vrbas po devet; Kovin jedanaest).

Broj predstavnika jedne zajednice u savetu varira od jednog do pet. Samo u dve opštine, Zrenjanin i Beočin, nacionalne zajednice su predstavljene sa po jednim članom: Zrenjanin- po jedan predstavnik srpske, mađarske, slovačke, rumunske i romske zajednice; Beočin- po jedan predstavnik mađarske, hrvatske, slovačke, romske i srpske zajednice. U opštini Novi Bečej svaku zajednicu (srpsku, romsku i mađarsku) predstavljaju po dva člana. U svim ostalim opštinama proporcionalna zastupljenost je tumačena vrlo različito: Odžaci- dva predstavnika srpske zajednice, dva mađarske, dva slovačke i jedan romske; Bor- pet predstavnika srpske zajednice, tri vlaške i jedan romske; Alibunar- četiri predstavnika srpske zajednice, dva rumunske i po jedan romske, slovačke i mađarske; Apatin- po dva predstavnika mađarske, hrvatske i srpske zajednice i po jedan romske i rumunske; Žitište- po tri predstavnika mađarske i srpske zajednice, dva rumunske i jedan romske; Nova Crnja- četiri predstavnika srpske zajednice, tri mađarske i dva romske; Kovačica- po dva predstavnika rumunske i slovačke zajednice i po jedan romske, srpske i mađarske; Kanjiža- pet predstavnika mađarske zajednice i po dva srpske i romske; Ada- tri predstavnika mađarske zajednice, dva srpske, jedan romske i jedno mesto je ostavljeno za predstavnika ostalih nacionalnih zajednica, a izabran je predstavnik jevrejske zajednice, što je jedinstven slučaj; Vrbas- pet predstavnika većinskog naroda, od kojih tri predstavnika srpske i dva crnogorske zajednice i po jedan rusinske, mađarske, hrvatske i ukrajinske; Kovin- po četiri predstavnika mađarske i rumunske zajednice i po jedan srpske, romske i češke; Novi Kneževac, Bački Petrovac i Vršac- etnička struktura nije poznata.

U nekim opštinama je određivanje broja predstavnika nacionalnih zajednica u korelaciji sa njihovom brojnošću u opštini izazvalo negodovanje. Jedan od primera je opština Odžaci. "E sad, imali smo nekih primedbi manjih, s obzirom da, ako ste dobro upamtili, etnička zastupljenost, u stvari brojčana zastupljenost Srba je ista kao i Slovaka (u savetu za

međunacionalne odnose), kojih ima nešto više od 2 %, manje od 3 %. Međutim, nije to toliko bio problem”. Zbog reciprociteta pripadnika većinske (pet) i manjinskih zajednica (četiri) u savetu za međunacionalne odnose opštine Vrbas Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine je odbio da predloži predstavnika svoje zajednice (videti odeljak o predlagačima).

Mandat članova saveta za međunacionalne odnose

Za najveći broja saveta za međunacionalne odnose, čiji su članovi učestvovali na okruglom stolu, ostala je nepoznata dužina trajanja mandata (Odžaci, Bor, Alibunar, Nova Crnja, Bački Petrovac, Vršac, Kovin). (Apatin, Žitište, Kovačica, Kanjiža). Savetima opština Beočin, Novi Bečej, Novi Kneževac, Ada i Vrbas mandat traje četiri godine, s tim da je u nekim slučajevima nejasno da li se mandat traje od trenutka imenovanja saveta ili se poklapa sa mandatom SO koja ga je imenovala. U opštini Ada je Rešenjem o obrazovanju Saveta za međunacionalne odnose propisano da mandat traje četiri godine, odnosno dok traje mandat SO Ada. U Vrbasu mandat saveta traje četiri godine, ali ne od onog trenutka kada je formirana SO već od trenutka imenovanja. Jedinствен slučaj je mandat Saveta za međunacionalne odnose opštine Zrenjanin koji traje pet godina. Ovo rešenje je prepoznato kao izuzetno dobro. “Nažalost, savet je svugde inaugurisan kao radni deo skupštine. Znači, ako prestaje mandat odbornicima prestaje i mandat savetu kao radnom telu skupštine. Ja predlažem da bude naš zajednički stav da to ne bude vezano za mandat odbornika u skupštini nego da mi predložimo da bude mandat 5 godina. Znači, dok ne istekne tih 5 godina ne može skupština da razreši članove saveta. Ovde u Zrenjaninu mislim da oni kažu da ih je skupština samo verifikovala. Zakon kaže da skupština imenuje članove saveta, znači on može uvek da kaže, nažalost, ali ako mi predložimo drugačije način izbora i mandat saveta, takvih problema neće biti da može odnos snage da nametne izbor članova saveta i razrešenje.”

Predlagači članova saveta za međunacionalne odnose

U Zrenjaninu su predlagači predstavnika manjinskih nacionalnih zajednice bili

nacionalni saveti, a predstavnika srpske zajednice Komisija za kadrovska, administrativna pitanja i radne odnose SO. Savet ima izuzetno dobru saradnju sa nevladinim organizacijama i drugim institucijama koje se bave ovom problematikom što je rezultiralo time da je opština Zrenjanin pozvana krajem prošle godine na susret predstavnika jugoistočne Evrope, održan u Skoplju, gde je predsednik Saveta za međunacionalne odnose opštine Zrenjanin bio jedini predstavnik Srbije. "Ovaj slučaj zrenjaninske opštine je naišao na odobravanje... Znači, da nacionalni saveti, da je to po evropskom gledanju ispravno da oni kandiduju, odnosno da se konsultuju."

U opštini Odžaci je propisano da predloge izbora članova saveta utvrđuje Komisija za kadrovska, administrativna pitanja i radne odnose SO na osnovu inicijalnih predloga koje mogu dati saveti mesnih zajednica, odnosno nadležni organi i udruženja koja predstavljaju nacionalne, odnosno etničke zajednice. "Znači, mi smo u našu Odluku već ugradili da se nacionalni saveti konsultuju." Nacionalni saveti su ih vraćali na bazu prilikom kontaktiranja u vezi sa predlaganjem članova saveta. "Znam da nije baš nešto naišao na, neću reći lep prijem, ali nezainteresovanosti je bila više. Verovatno još ni oni nisu imali ta iskustva. U stvari, čuo sam, rekli su valda vi bolje poznajete ljude na terenu nego mi, ne znam, u Novom Sadu, što i jeste, u krajnjem slučaju. Ne znam kako bi to funkcionisalo. Oni bi morali da pitaju recimo mesnu zajednicu Lalić u kojoj je sad tu lider i ko bi trebao da bude u savetu iz slovačke zajednice, je l' tako, mislim, logično je." S obzirom na to da pripadnici nacionalnih manjina pretežno žive u dva sela, Lalić i Bogojevo, kao najbolje rešenje odlučeno je da se konsultuju navedene mesne zajednice kao predlagači članova saveta. Mesna zajednica Lalić je predložila dva predstavnika slovačke nacionalne zajednice, a mesna zajednica Bogojevo dva predstavnika mađarske nacionalne zajednice. Za predstavnika romske zajednice izabran je ugledni stanovnik opštine romske nacionalnosti.

Rešenje opštine Bor se razlikuje od prethodno navedenih. "Što se tiče samoga izbora predlozi su bili ispred nevladinih organizacija, znači romskih i vlaških organizacija, a kad je reč o predstavnicima većine SO je delegirala predstavnike praktično vezano za sadržaj odborničkih krugova." Na pitanje da je li sporno to što Nacionalni savet Vlaha nije konsultovan pri izboru članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Bor rečeno je da je "teško je o tome razgovarati, diskutovati. On može više da se pita zašto u ostalih 16 opština nisu ovakvi organi konsultovani. Znači, govorim o opštinama u kojima ima vlaškog stanovništva, ne znam da li sve to stoji, ali na primer opština Žagubica ima 18%, opština Kučevo

itd., Petrovac na Mlavi. Ja ne znam da li je konsultovan, znam da su konsultovane nevladine organizacije.”

Članovi Saveta za međunacionalne odnose opštine Alibunar biraju se iz redova predstavnika nacionalnih zajednica na predlog predsednika Opštine (član 4 stav 1 Odluke o obrazovanju Saveta za međunacionalne odnose opštine Alibunar). Rečeno je da su nacionalni saveti konsultovani prilikom izbora članova saveta, s tim da je prisutan član Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine ukazao da oni nisu konsultovani.

Članove Savet za međunacionalne odnose opštine Apatin, kada je reč o predstavnicima nacionalnih manjina, predložili su nacionalni saveti, “a to smo čak skoro godinu dana ranije jer nam je nagovešteno na vreme da će to biti, da će to trebati, pripremite se, zauzmite stavove i mi smo imali pripremljene predloge od nacionalnih zajednica, službeno poslali dopis i oni su to razmatrali...” Predstavnik srpske nacionalne zajednice predložile su mesne zajednice.

Način na koji je vršen izbor članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Žitište je naveden kao negativan primer. “Ja mislim da na taj način kako je vršen izbor saveta u opštini Žitište više ne treba niko da uzme kao primer za izbor i za svoj rad.” Predlagač članova saveta je SO. “Znači, ko je jači taj je formirao savet, iz koje stranke ima svoju ulogu. Znači, oni koji čine većinu u skupštini, oni su bili jedini, isključivi predlagači članova saveta koji je formalno posle samo prošao kroz Komisiju za manjinska pitanja, to je bila samo čista formalnost. To nije dobro rešenje, jer ovako odnosima snage stranke su te koje odlučuju pre svega ko će ući u savet ne vodeći uopšte računa o tome i o nacionalnom sastavu opštine i o drugim stvarima. Isto tako utiče i na konstituisanje saveta, na rad, na nadležnosti itd. U ovoj konstelaciji snaga, nažalost nije se mogla izboriti ona druga linija, drugačija rešenja, i ovo je dobro što uopšte dan-danas imamo savet za međunacionalne odnose.”

Odlukom o osnivanju Saveta za međunacionalne odnose opštine Beočin propisano je da članove saveta imenuje SO na predlog nacionalnih saveta manjina, a predstavnik srpske nacionalne zajednice imenuje se na predlog Srpske pravoslavne crkve (član 3 Odluke o osnivanju Saveta za međunacionalne odnose SO Beočin). Svi predlagači članova saveta nisu oni koje su propisani. “Ispred pravoslavne crkve je formiran Srbin, ja sam ispred Hrvatske demokratske zajednice, tj. Hrvata, mađarski predstavnik je ispred nacionalne zajednice Mađara, ispred slovačke nacionalne zajednice Slovak i imamo predstavnika petoga romske nacionalne zajednice. Romi i Slovaci imaju savete svoje, međutim ovi ostali ne.” Ovde se misli na nepostojanje kancelarija nacionalnih saveta nacionalnih manjina u Beočinu i to se navodi

kao razlog zbog čega nacionalni saveti nisu konsultovani, što se u slučaju predlagača predstavnika slovačke nacionalne manjine pokazalo kao netačno. Predlagač predstavnika slovačke nacionalne zajednice u Savetu za međunacionalne odnose opštine Beočin bio je Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine, što je razjašnjeno uz pomoć prisutnog člana navedene institucije. Predlagač člana saveta ispred srpske nacionalne zajednice bila je SPC, a hrvatske DSHV i Rimokatolička crkva. “Ja sam predstavnik hrvatske, inicirala me Hrvatska demokratska zajednica u Subotici. Kontaktiran sam, obavljen je razgovor... Demokratska zajednica vojvođanskih Hrvata. Kontaktiran sam, zatim predsednik opštine, takođe smo nazvali katoličku crkvu, kontaktirali, kako se ne bi omanulo, da ipak, eto, dobar je čovek, znamo ga, može to da radi, da predstavlja tu populaciju na tim prostorima, a da ne izaberemo nekog da ne bi skrenuli. Tema toga razgovora je da podstaknem, ko nema formiran savet može da se posluži time i da pita verskog poglavara. Tako da su kontaktirali, dobili zeleno svetlo, meni su dozvolili tako da sam ja izabran za člana saveta.” Nije utvrđeno ko je bio predlagač predstavnika mađarske nacionalne zajednice u savetu. “Predstavnika mađarske nacionalne zajednice je predložila mađarska nacionalna zajednica.”

U Savetu za međunacionalne odnose opštine Nova Crnja predlagači predstavnika srpske i mađarske nacionalnosti bili su saveti mesnih zajednica, svako selo je predložilo po jednog ili dva člana. Dva člana saveta romske nacionalnosti “je biralo udruženje Roma, ne nacionalni savet jer nacionalni savet je na republičkom nivou, a iz lokalne samouprave su udruženja.” Tačnije, dva udruženja su predložila dva predstavnika romske nacionalne zajednice.

U opštini Kovačica predlagači članova saveta za međunacionalne odnose bile su odborničke grupe.

Predlagači članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Novi Bečej mogu biti: grupa građana - najmanje 10 pripadnika određene zajednice, odbornik u SO Novi Bečej za člana saveta zajednice kojoj i sam pripada ili udruženje registrovano za očuvanje nacionalnih, etničkih, kulturnih i drugih posebnosti određene zajednice. “To znači da, kod nas je tako bilo da su predložili, konkretno kod nas Mađara, od dva odbornika SO predložili ko da bude, ja i još jedan kolega koje su tako predložili. Verovatno je i kod ostalih tako bilo. Kod Roma mislim da je udruženje koje je registrovano za očuvanje nacionalnih, etničkih, kulturnih i drugih posebnosti, dalo predloge.”

U opštini Kanjiža su predlagači predstavnika mađarske nacionalne zajednice bile

političke stranke, tri člana je kandidovao Stranka Vojvođanskih Mađara (SVM), a dva Demokratska stranka vojvođanskih Mađara (DSVM). Kada je reč o predstavnicima srpske nacionalne zajednice, jednog je predložila SPC, a drugog Kulturno-umetničko društvo "Sveti Sava". Dva predstavnike romske zajednice predložila je organizacija "Pharo Drom" u saradnji sa Nacionalnim savetom Roma.

Predlagači članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Novi Kneževac bili su odbornici.

Predlagači članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Bački Petrovac nisu poznati. "Ono što mogu da kažem je da smo isključivo gledali da oni koji su u bračnim zajednicama da su, recimo, u mešovitim brakovima tako da imamo dva člana iz mešovitog braka, dva studenta su inače deca takođe iz mešovitih brakova, tri člana su odbornici, četiri člana su iz naseljenih mesta, znači obični građani, s tim što se gledalo ili da budu iz mešovitih brakova ili deca da budu u mešovitim brakovima ili deca iz mešovitih brakova. Naravno, imamo i tri profesora. Mislim da je i to isto vrlo bitno, da postoji jedan u savetu visoki intelektualni nivo i odma' da vam kažem da svi članovi saveta imaju stvarno jedan težak zadatak, jer u dosta slučajeva se dešava da rešavaju neka neprijatna pitanja tako da političari da bi sa sebe skinuli odgovornost prebace to na savet za međunacionalne odnose i onda savet, a savet čine obični građani koji se, je l' tako, uglavnom ne bave politikom, imaju svoje zanimanje, svoje profesije, bave se pitanjima na kojima bi trebalo da rade ljudi koji su na odgovornijim funkcijama. Tako da se slažem sa gospođom ili gospođicom, ne znam, koja je malopre izlagala i da se ne mogu dati neka detaljnija uputstva opštinama. Svaka opština je specifična za sebe i opština mora da ima tu slobodu, jednu fleksibilnost da sama odluči ne gledajući pre svega ko pripada nekoj nacionalnoj zajednici. Naravno, i to bi trebalo da bude neki kriterijum, ali pre svega da su ljudi i na osnovu svojih ranijih i na osnovu sadašnjih delovanja, istupanja pre svega, da postave jedan visok nivo tolerancije."

U Savetu za međunacionalne odnose opštine Ada predlagač predstavnika mađarske nacionalne zajednice je Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, romske zajednice udruženje Roma, a srpske opštinska komisija. "Interesantno je da se jako vodilo računa, što ste pitali malopre da li je uzeto u obzir možda profesija ili tako nešto kod izbora. Birani su ugledni, predlagani su u stvari ugledniji ljudi. Imamo jednog profesora, jednog lekara, jednog radnika, zatim od predstavnika Roma je jedan koji predaje u osnovnoj školi romski jezik. Znači, iz njegove sredine je ugledniji, a i sam taj Jevrejin je već penzioner... Za predsednika

saveta sam birana ja, verovatno mislim zato što živim u mešovitom braku, muž mi je Srbin, ja sam Mađarica.”

Predlagači članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Vršac bili su odbornici i nacionalni saveti.

Predlagač članova Saveta za međunacionalne odnose opštine Vrbas je Kadrovska komisija SO. “Međutim, one institucije koje su vlasne da predlažu Kadrovskoj komisiji jesu pre svega nacionalni saveti nacionalnih zajednica o kojima je reč u našoj opštini. Pored toga mi imamo tu sreću da se radi o mađarskoj, rusinskoj, ukrajinskoj i hrvatskoj nacionalnoj zajednici, koje sve imaju formiran nacionalni savet tako da s te strane nismo imali problema, ali korak unapred gledajući predvideli smo mogućnost nekomunikacije ili loše komunikacije ili neodazivanja na naš poziv od strane pojedinih nacionalnih saveta i predložili smo da i organizacije i udruženja koja se bave pitanjima rada i organizovanja života određenih nacionalnih zajednica na teritoriji naše opštine, da i oni imaju pravo predlaganja, ali prioritet svakako imaju nacionalni saveti ove četiri nacionalne zajednice koje sam napomenuo da žive i rade na teritoriji naše opštine (mađarska, hrvatska, rusinska i ukrajinska).” Nacionalni saveti svih zajednica koje imaju pravo delegiranja predstavnika u Savet za međunacionalne odnose opštine Vrbas su iskoristili to pravo osim Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine. “Moram da istaknem zadovoljstvo da su za sve nacionalne zajednice kontaktirani nacionalni saveti, zvaničan poziv da daju svoje predloge i smatram da su oni jedini vlasni, jedini imaju mandat da u okviru svojih ingerencija i vezano za zaštitu prava svih nacionalnih manjina daju predloge koji će se naći na skupštini, sednici SO prilikom formiranja saveta. Svi nacionalni saveti jesu iskoristili to pravo osim mađarskog nacionalnog saveta koji se nije složio, da budem iskren, sa određenim odredbama naše Odluke i odbio je da dâ člana ispred mađarske nacionalne zajednice, što je to pravo iskoristila određena udruženja, kulturno-umetnička udruženja nacionalne mađarske manjine u našoj opštini i delegirali su, tj. predložili su svog člana koji je na kraju imenovan u savet za međunacionalne odnose. Tako da s te strane nismo imali problema prilikom imenovanja saveta.” Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine se nije složio sa odlukom o reciprocitetu broja članova saveta, dakle pet predstavnika većinskog naroda i četiri manjinskih zajednica. Predlagač predstavnika većinskog naroda je Kadrovska komisija. “Nažalost, u tom periodu kada jeste formiran taj savet dolazilo je do rešenja odnosa između Srbije i Crne Gore, još uvek je postojala državna zajednica. Međutim, kao ljudi koji se na neki način bavimo politikom pokušali smo da pogledamo i korak unapred,

naslutili određene događaje koji su se kasnije i obistinili. Nismo želeli da preuzmemo na sebe prilikom formiranja saveta ulogu, nismo imali mandat da delimo srpski nacionalni korpus na srbijanski, odnosno srpski i crnogorski, tako da smo tih 73% stanovništva na teritoriji naše opštine po popisu iz 2001. gde je Srba ukupno 48%, Crnogoraca, tj. onih koji su se izjasnili kao Crnogorci 24%. U okviru tih pet mesta koje smo za većinski narod predvideli i podelili po odnosu 3+2, odnosno tri predstavnika onih koji su se izjasnili kao Srbi, odnosno dva predstavnika onih koji su se na popisu deklarirali kao Crnogorci, ali u okviru većinskog naroda koji je Odlukom kao takav i viđen.”

Odborničke grupe i političke stranke kao predlagači članova saveta za međunacionalne odnose

Uticao političkih stranaka je evidentan u mnogim savetima za međunacionalne odnose. Odbornici su ponegde predlagači svih članova saveta, ponegde samo predstavnika pojedinih zajednica. U nekim opštinama je propisano odlukom o osnivanju saveta da jedan ili više članova saveta moraju biti iz redova odbornika SO.

U opštini Odžaci je propisano da predsednik i dva člana saveta moraju biti iz redova odbornika. U savetu opštine Novi Kneževac su predsednik i podpredsednik saveta odbornici, ostali članovi nisu iako su njihovi predlagači bile stranke.

Predsednik i zamenik predsednika saveta opštine Bački Petrovac biraju se iz reda odbornika, a ostali članovi iz reda građana (član 3 Odluke o obrazovanju Saveta za međunacionalne odnose opštine Bački Petrovac).

Odlukom o delokrugu, sastavu i načinu rada Saveta za međunacionalne odnose opštine Ada propisano je da se predsednik saveta imenuje iz reda odbornika. Dva člana saveta su odbornici, predsednica i još jedan član.

Prilikom osnivanja Saveta za međunacionalne odnose opštine Vršac je odlučeno da predlagači ne mogu biti političke stranke. “Zauzeli smo stav da nije dobro da vas biraju stranke, one kažu ko odgovara. Stranke tu nema šta da traže jer ako se one umešaju uvek ti naprave neki problem.” Nije na odmet ponoviti da su predlagači članova saveta bili odbornici i nacionalni saveti.

Od šest članova Saveta za međunacionalne odnose Novi Bečej troje su odbornici, a svi su na neki način u vezi sa nekom političkom organizacijom. “Ali to ne mora da bude tako. To

je trenutno tako.”

U Savetu za međunacionalne odnose opštine Kanjiža nema odbornika. “Kod nas nema nijednog odbornika, nijednog. Ni ja nisam, bio sam nekada, osam godina. Predložila me jedna od mađarskih partija.”

Odlukom o delokrugu, sastavu i načinu rada Saveta za međunacionalne odnose opštine Vrbas propisano je da se predsednik saveta bira iz redova odbornika SO Vrbas, a zamenik predsednika i članovi saveta iz reda odbornika SO Vrbas i građana opštine Vrbas. “Kao radno telo, na savet se i odnosi Poslovnik o radu SO, tako da je obaveza, jedina obaveza u članstvu jeste da predsednik tog tela, tog radnog tela SO mora biti odbornik. Jedini odbornik od ukupno devet članova jesam ja i skupština me je imenovala za predsednika saveta za međunacionalne odnose.”

Nijedan član Saveta za međunacionalne odnose opštine Kovin nije odbornik mada je deo njih predložen od strane političkih stranaka.

U Žitištu je evidentan uticaj stranaka na rad saveta za međunacionalne odnose. ”Inače, prilikom imenovanja članova saveta Srpska radikalna stranka, koja inače uvek napada u javno mnjenje, ovoga puta je skoro dva sata bila tema imenovanje članova saveta, predsednik Skupštine opštine, jer su mislili da formiranjem saveta ugrožava se srpska zajednica, da ovaj savet ima za cilj umesto da poboljšava međunacionalne odnose pogoršava međunacionalne odnose, tako da savet samo izaziva sukobe među nacionalnim zajednicama. To je bio loš primer daljeg funkcionisanja saveta, nažalost i dan-danas takav stav ima dosta odbornika u samoj skupštini i ima uticaja na sam rad saveta.”

Funkcionisanje saveta za međunacionalne odnose

Rad saveta za međunacionalne odnose se takođe razlikuje, kao i problemi sa kojima su se suočavali.

Savet za međunacionalne odnose opštine Odžaci je održao desetak sastanaka, “uglavnom smo rešavali probleme, međuetničkih, ajde da kažem uslovno rečeno, sukoba. Nisu to baš bili sukobi da bi se to publikovalo u sredstvima javnog informisanja. Momci se potuku zbog malo više popijenog alkohola, ali sticajem okolnosti da su različite nacionalnosti pa to onda može da ima taj prizvuk i tu konotaciju, međutim, ja sam, i članovi saveta razgovarali sa

njima i ispostavilo se da je alkohol bio u pitanju i da nije izazvano međuetničkim tim sukobima.” Problem sa kojima se savet susreće je to što se, iako je Odlukom o osnivanju saveta definisano koje su ingerencije saveta, stanovnici opštine obraćaju u vezi sa problemima koji nisu u njihovoj nadležnosti. Takođe je navedeno kao problem to što Zakon o lokalnoj samoupravi u članu 63 ne definiše ingerencije saveta za međunacionalne odnose. Ukazano je i na značaj medijacije prilikom rešavanja međuetničkih konflikata. Iz Odžaka dva člana saveta pohađaju kurs o medijaciji. “Jer bilo bi velika šteta da se izabere recimo neki drugi savet pa da oni ponovo idu na kurseve. Mi smo stvarno obučeni da takve sukobe rešavamo jednom tehnikom koja je, ne znam koliko vam je poznata, šta znači uopšte medijacija, nisam ni ja znao dok nisam počeo da pohađam taj kurs. Znači, šta hoću da kažem, zalažem se da bar jedan ili dva polaznika tog kursa, a članovi su saveta, u Odžacima ima nas dvojica koji pohađamo...”

Savet za međunacionalne odnose opštine Zrenjanin je napravio plan rada za 2007. godinu. “Sad smo napravili plan rada za ovu godinu, finansijski plan. Nažalost, kod nas je uvedena prinudna uprava tako da ne može to da razmatra skupština nego će samo taj prinudni organ da razmatra. Gde smo predvideli, između ostalog, saradnju sa svim značajnim institucijama kao što je Sekretarijat za unutrašnje poslove, kao što je Zavod za zapošljavanje, kao što su pravosudni organi, gde ćemo tražiti analizu da li su adekvatno u tim institucijama, ustanovama, adekvatno zastupljene, zaposlene nacionalne manjine. Da li recimo, u Zavodu za zapošljavanje, da li nema eventualno neke diskriminacije u odnosu pri zapošljavanju nacionalnih manjina itd.” Do sada je savet razmatrao dva slučaja govora mržnje, vandalizme. “Što se tiče samog finansiranja saveta mislim da tu u opštini Zrenjanin nismo imali nikakav problem niti smo... Imamo recimo kancelariju na dispoziciju, imamo sekretara jednog koji je zadužen pri razgovoru sa strankama, a sad uvodimo i jednom nedeljno dežurstvo. Znači, četiri nedelje ima u mesecu, tu će svake nedelje jedna druga nacionalna manjina četvrtkom dežurati tako da mogu građani doći neposredno da svoje žalbe tom članu saveta da daju i to će biti pismeno zabeleženo tako da ćemo imati i tu informaciju ukoliko to bude potrebno da to prezentujemo i nekim drugim organima koji... Imamo onda auto. Kad nam treba auto, recimo obilazak, imamo pet naseljenih mesta u kojima žive nacionalne manjine i nemamo nikakvih problema da kad zatražimo od SO Zrenjanin vozilo sa šoferom da nas prebaci negde, obilazak, dogovor sa tim kulturno-umetničkim društvima, zajednicama itd. I tu imamo nekako izuzetno dobro razumevanje sa opštinom Zrenjanin.” Dok nisu bile uvedene privremene mere u opštini Zrenjanin predsednik opštine je svake srede držao konferencije za štampu i savetu je bilo

omogućeno da se obrati javnosti ukoliko imaju nešto da iznesu. Takođe su uključeni u kurs medijacije. Građani se takođe obraćaju u vezi sa problemima koji nisu u nadležnosti saveta.

Savet za međunacionalne odnose opštine Bor je najmlađi savet formiran pre dva meseca i do sada su održane dve sednice. Istaknuta je zakonska nedefinisanost u vezi sa manjinskom problematikom. "Znači, dešavaju se različiti verbalni ispadi, napadi, grafiti, nešto drugo. Postavlja se pitanje u samoj praksi na koji način mi da reagujemo da bismo ponekad aktivirali organe, koji možda deluju ili ne deluju. Znači, čak do javnoga tužioca za neki ispad. Mi smo skoro tu imali jedan interesantan ispad. Jedan naš građanin, oko web sajta, okomio se na privatizaciju «Bora» pa pošto izgleda da će da «Bor» otkupi jedna rumunska firma, onda je našao sebi za potrebu i za shodno da upiše sledeći komentar. Biće veli veoma loše zato što Vlasi znaju jezik, to je pogranično područje i onda će automatski da budu u prednosti, a veli, članovi većinskog naroda ostaće prikraćeni u sred zemlje Srbije. Naravno, sasvim po nama pogrešno, pogrešno intonirano i pogrešno adresirano, ali već pokazuje da neke stvari koje se dešavaju u ovakvim mešovitim sredinama izlaze iz okvira dejstva ili delovanja ovakvoga saveta. Tim pre što nije jasno ni gde je granica između ovog saveta i nacionalnog saveta." Članovima saveta je potrebna i edukacija.

Savet za međunacionalne odnose opštine Alibunar je osnovan u februaru 2005. godine i održao je tri sastanka. "Nismo se sastajali, jer nismo imali potrebu. Problema nismo imali, a pokrajina, očekivali smo od pokrajine da će pokrajina da krene." Ne dobijaju na uvid odluke SO pre ulaska u proceduru. "Evo, vidite da sam ja u pravu, da nam pokrajina nije pomogla. Mi sad čujemo prvi put za to. Da možemo da utičemo automatski bi se i sastajali više." Ukazano je na nepostojanje edukacije članova saveta. "Drugo, pošto sam malo slušao, ja i moj kolega Slovak, mi smo aktivni u kulturno-umetničkom polju. On vodi kulturno-umetničko društvo, ja vodim kulturno-umetničko društvo gde je, konkretno u mom društvu, folklornom, u Vladimirovcu igraju i Rumuni i Romi, dobro kod mene ne, ali Slovaka, imam jednog Mađara i ostali su skoro većina deca izbeglica, meštana i ostalog. Dosta saradujemo po Srbiji. Nas dvojica smo tu više zato što smo angažovani na tom kulturnom stvaralaštvu, druženju i kroz ove međunacionalne odnose širimo to drugarstvo. U našoj opštini tih međunacionalnih odnosa, problema nismo imali do sada i nadam se ni da nećemo imati. Sve manje i manje je tih tuča, sve više i više je tog druženja. Agitujem da nam malo i pokrajina pomogne pošto nacionalne zajednice, one su aktivirane, ali međunacionalni saveti, oni nisu toliko angažovani do sada."

Predsjednik Saveta za međunacionalne odnose opštine Apatin je veoma zadovoljan radom ovog tela. "Mislim da nam je sastav baš pogodan i sadržaj rada naš je vrlo koncizan i nema tu praznog hoda. Sve što mi iznesemo, bude prisutan predsjednik opštine i njegov zamenik i načelnik opšte uprave, sekretar službe i oni nam pomažu u tome, stručnu pomoć nam daju, vode zapisnik i mi pre svakog početka čitamo zapisnik i usvajamo ga kao što je to na skupštini. Mislim da zbog toga mi imamo dobar rad. Mi smo na četiri sednice usvojili četiri razne odluke koje su veoma pokrenule ostvarenje prava nacionalnih zajednica." Ukazano je i na odnos SO prema savetu za međunacionalne odnose. "Nešto nas opština baš nije mnogo zvala i nešto se zadržavalo jer su znali da mi potežemo neka važna pitanja od kojih će njih glava da zaboli, to su teška pitanja. Oni treba da organizuju školstvo na jezicima manjina i to tri manjine, nije samo mađarsko i hrvatsko nego imamo i romsko. Kod nas je Čonka Antun, on je potpredsjednik Romske stranke, a imamo dosta Roma. Tu su veliki problemi kako organizovati za njih. Pa tu je informisanje, sad smo pokrenuli i to, sve to. Mi smo dobro povezani sa centrima u pokrajini tako da mi pre nego što počnemo neku akciju da sprovodimo mi dobro proučimo propise i konsultujemo se sa vlastima. Tako da kad damo predlog ne može taj da ne bude usvojen. I onda oni to već znaju pa kažu nemojte puno raditi bolje vi ređe da se sastajete. Ali idemo, napredujemo, a istovremeno treba u bazi raditi." Na inicijativu Saveta za međunacionalne odnose opštine Apatin je prošle godine u službenu upotrebu u Sonti uveden hrvatski, a u Kupusini i Svilojevu mađarski jezik. Zakonski uslovi za ostvarivanje ovog prava dveju navedenih zajednica su i ranije bili ispunjeni, ali to nije učinjeno. "Ali smo iznenađeni pozitivno kako se razvijaju stvari. Ne samo da se (hrvatski jezik) uči fakultativno nego imamo i pravo da otvorimo odeljenje na čistom hrvatskom jeziku u svim predmetima. Znači školu, učiteljica, da vode, da se nastava odvija pod uslovom da roditelji potpišu. E, sad je tu drugo jedno pitanje, kako delovati na te roditelje?" Roditelji su u dilemi da li da školuju decu na svom maternjem jeziku. "Nema ohrabrivanja mada to mi imamo u ovoj odluci koju smo usvojili na nivou opštine, osnivanje saveta za međunacionalne odnose, kako je opština dužna ovaj savet da podstiče da razvija te namere u ostvarivanju prava. Znači, nema tog podsticanja iz nekih možda razumljivih razloga, nema, to se čak odnosi sad i na informisanje." Kao problem se javlja nepostojanje predškolskog obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina. "Imamo učenike kojih su vaspitačice isključivo pripadnice drugih nacionalnosti tako da se tu od prvog dana, od zabavišta ne neguje jezik njegove nacionalnosti. Tu imamo veliki problem i mi sad to zapravo stavljamo kao zahtev. To je naš problem, kod nas je u bazi da to rešimo."

Već je rečeno da savet u Žitištu loše funkcioniše zbog prevelikog uticaja političkih stranaka.

O radu Saveta za međunacionalne odnose opštine Beočin svedoče sledeće reči: “Nije zgorega reći neke stvari što malo se puta sastajemo, a to je moj lični stav i lično zadovoljstvo, ja sam to postavio na savetu našem, da su odnosi dobri. Bilo bi loše u tom smislu da smo se puno sastajali, a odnosi loši, znate, dajemo prednost tome. Mi smo se možda tri puta sastali svega.” Odluke SO se pre usvajanja u skupštini ne upućuju na razmatranje savetu. “Jedino, to što smo mi novi svi, ne bi iš'o daleko, mi smo novi svi i, znate kako, to ćemo mi, odbornici će to izglasati i ovako i onako. Nije praksa zaživela da ovaj savet postoji da se pita, ali s druge strane neće dugo. Ali, s druge strane moram kasti pa ne možemo mi, pravimo sportski centar, pravimo put, pravimo školu, pa pravimo za sve građane Beočina. Šta da dupliramo u savetu. Znate, ne treba sve i svašta, ali trebalo bi da postoji delokrug rada, to je od mene ovako lično, te smernice, to nam fali i nikad nije toga mnogo.”

Savet za međunacionalne odnose opštine Nova Crnja je od novembra 2006, kada je formiran, do sada održao jedan sastanak. „Kada je reč o održavanju sastanaka saveta, ja bih želeo da se što manje sastajemo, da se sastajemo radi informacija, nekih drugih, sportske aktivnosti, kulturne aktivnosti, zbližavanje nacija i tako.”

Savet za međunacionalne odnose opštine Kovačica je do sada imao četiri sednice. “Dve sednice su bile nadahnute time što su razlozi bili to što je neko od prisutnih diskutanata rekao da se tuče, koje su se desila u Kovačici, i gde su pripadnici, učesnici tuča, bila i deca i momci različitih nacionalnosti slovačke, srpske, romske i gde je opozicija to iskoristila da podvede pod nacionalni sukob. Iz tih razloga, bojali smo se, u svakom slučaju možda i da nije bilo tog, te inicijative savet bi bio sazvan. Ispitane su sve okolnosti i da ne kažem da smo uključili i sud i SUP i sudiju za prekršaje itd., baš iz razloga da saznamo da li je bilo u tim tučama, tu su bile i teške telesne povrede u pitanju. Jedan milicioner je povređen, bio u bolnici itd. Gde je izašlo jasno, iz svih njihovih izjava, nijednog momenta nije pomenut sukob nacionalne prirode već su to bile tuče zbog alkohola i već sigurno nekih njihovih čarki. Zatim je savet imao pred Novu godinu sednicu gde je sumirano uopšte stanje u opštini.”

Savet za međunacionalne odnose opštine Kanjiža osnovan je pre šest meseci. “Najvećih problema nismo imali. Što se tiče informacije, na romskom jeziku, tu je bilo nešto tehničkih problema jer moramo koristiti množinu pa kazati na romskim jezicima. Naime dva jezika koriste se na teritoriji opštine Kanjiža, potpuno različita i ne razumeju se međusobno uopšte.

Imamo tehničke probleme. Naravno, mi kao savet smo za da se to reguliše. Međutim, nismo imali sad još uslove, ne znamo ni koga da angažujemo, kako to da radimo. Ima jedan lovarijev i beaški.”

Savet za međunacionalne odnose opštine Novi Kneževac se sastajao tri puta. Pre dve i po godine se dogodio jedan incident, ali tim povodom nije sazvana sednica saveta već je organizovana javna tribina. “Sastali smo se 3 puta i to smo se više sastali da bi preduhitrili probleme koje, ako ih vidi neko da to iznese pred savet, slobodno može da kaže šta je problem pa ako je u perspektivi moguć taj problem da ga preduhitrimo, da rešimo to na vreme. I uspešno smo radili saradnju sa opštinskom upravom, sa skupštinom, sa predsednikom skupštine koji su vrlo odgovorno odradili svoj posao što se tiče saveta. Nemamo nikakvih prepreka. Materijale skupštinske imamo mi kao odbornici, predsednik i potpredsednik, nemaju ih članovi saveta, ali sve to što dobijemo vezano za međunacionalne odnose, u skupštini raspravlja se o tome.”

Savet za međunacionalne odnose opštine Bački Petrovac je imao pet sednica “i sve i jedna odluka i predlog i mišljenje saveta je prihvaćena u skupštini jednoglasno, a imali smo stvano teške zadatke jer je bilo i vređenja na nacionalnoj osnovi na fudbalskoj utakmici i sama tuča. U izveštaju SUP-a se ne konstatuje da je tuča nastala na osnovu rasne i nacionalne netrpeljivosti, ali opet političari su takvi da oni pokušavaju da steknu jeftine političke poene... Tako da je savet ipak morao da reaguje i da da čisto radi preventive neke svoje predloge i mišljenja.” Na dan održavanja okruglog stola SO Bački Petrovac je imala vanrednu sednicu na inicijativu jednog odbornika u vezi sa incidentom koji se dogodio u decembru prošle godine. Incident je bio jedina tačka dnevnog reda. “Izveštaj SUP-a kaže da nije bilo nacionalne netrpeljivosti, međutim predsedavajući SO nije našao za shodno da sazove skupštinu. U međuvremenu su se desile još dve skupštine i, naravno, savet za međunacionalne odnose je zasedao bez obzira što u izveštaju SUP-a, naravno mi možemo da reagujemo ili na osnovu nekih zvaničnih informacija ili na osnovu neke dokumentacije. Na kraju krajeva, ne moramo mi biti informisani o svemu šta se dešava. Imamo mi svoje profesije, svoje poslove i ovo je praktično da kažem jedan, svi članovi saveta rade jedan humani rad, koji je nekad i neprijatan. Pravo da vam kažem meni nekad uopšte nije prijatno niti sam srećan što sam predsednik saveta jer tu moraš biti krajnje tolerantan, a političari su takvi da oni za račun jeftinih poena prave pritiske.”

Ukazano je na dobro funkcionisanje Saveta za međunacionalne odnose opštine Ada.

“Za sada nemamo nikakvih problema pošto je Ada stvarno dvojezična, dvojezično pismo se koristi, romski jezik se u školi koristi, čak šta više i SUP je tražio od nas pomoć, da mi organizujemo na neki način obuku njihovih radnika da bi naučili mađarski pošto je to takva sredina.”

Savet za međunacionalne odnose opštine Vršac je do sada registrovao jedan problem i reagovao tim povodom. “Radilo se o jednom fizičkom sukobu romske dece, da kažem hajde nek budu srednjoškolci, i ovih drugih koji nisu Romi. Sve je uređeno tako da je sud dao svoje zvanično saopštenje da tu nije bilo međunacionalnog sukoba, da su se deca potukla iz drugih razloga. Savet je to tako prihvatio i svoje mišljenje dao SO, odnosno odbrnicima i oni su takvo mišljenje i prihvatili.” Savet za međunacionalne odnose je uputio opštini Vršac predlog za sprovođenje akcije s ciljem povećanja tolerancije. “Zato smo predložili, i vama predlažem, predložili smo našem sekretaru i skupštini da u Vojvodini, tamo gde su mnogonacionalne sredine, a nema opštine gde nema barem dve nacije u Vojvodini, da časovi počinju, sa prvim časom o toleranciji. Znači, prvi čas od prvog do osmog razreda da počne sa časom tolerancije, o toleranciji. Predavač može da bude samo onaj ko zna šta je tolerancija i ko može to da propagira.” Očekuje se da će akcija početi da se realizuje školske 2007./2008. godine. Istaknuta je veoma dobra saradnja sa lokalnom samoupravom.

Savet za međunacionalne odnose opštine Vrbas je formiran decembra 2005. godine. Postavljeno je pitanje da li je savet reagovao povodom inicijative za emitovanje programa na hrvatskom jeziku na Radio Vrbasu. “Kao savet ne, ali lično kao predsednik SO jesam bio direktno angažovan jer gospodin koji je ispred Nacionalnog saveta Hrvata i izabran u članstvu saveta za međunacionalne odnose, istovremeno je, ako se ne varam, i uređivač ili urednik programa na hrvatskom TV Vojvodine ili tako nešto. Imali smo nekoliko susreta, ono što sam ja tražio kao predsednik skupštine u razgovoru sa predstavnicima UO TV «Bačka» jeste da se Nacionalni savet Hrvata obrati. Mi smo u međuvremenu pripremili sve da bi tih 20 minuta programa, koliko su oni zahtevali, izvede i ljudski i tehnički. Međutim, do dana današnjeg on se obratio lično kao urednik tog programa na hrvatskom jeziku, ali savet i predstavnici saveta ponašaju se drugačije, u savetu se nisu javljali. Na našu inicijativu još uvek nije odgovoreno tako da su oni, čeka se isključivo njihov zahtev da se i formalno uđe u tu proceduru jer smatramo da ne postoji niko sem nacionalnog saveta koji može da traži i zahteva bilo kakve zakonske mere i ostvarivanje bilo kakvih nacionalnih prava u odnosu na lokalnu skupštinu. On se savetu nije ni obraćao. Ja govorim o odnosu većine, o odnosu između predstavnika

hrvatske nacionalne zajednice u opštini Vrbas i o lokalnoj samoupravi koja je osnivač opštinskog Informativnog centra, to je opštinska ustanova. Znači, on se obratio direktno meni kao predsedniku skupštine. Kao član saveta za međunacionalne odnose nije pokrenuo to pitanje na šta je imao legitimno pravo da pokrene to pitanje na sednici saveta sve do onog trenutka dok se mi nismo obratili Nacionalnom savetu Hrvata u Srbiji. Bilo je inicijativa od strane rusinske, čak i ukrajinske nacionalne zajednice da se ostvari program u trajanju od, ne znam, pola sata, sat, nebitno. Imamo situaciju privatizacije televizije tako da ne želimo da uvodimo program ako ćemo ga eventualno izgubiti.” Upućena je kritika predstavniku Saveta za međunacionalne odnose opštine Beočin zbog odredbe iz Odluke o osnivanju Saveta u kojoj je propisano da predsednik saveta ne može biti pripadnik srpske nacionalne zajednice. “I moram da izrazim lično i nacionalno kao pripadnik srpskog naroda neslaganje s vama u onom diskriminatorском delu gde vi u svojim odlukama branite na neki način pripadnicima većinskog naroda u vašim opštinama da se nađu na funkciji predsednika saveta za međunacionalne odnose, iz kog razloga ne znam, ali nadam se da ćete ako ne do kraja okruglog stola, onda sigurno posle njega moći da objasnite iz kog razloga i na koji način ste to na taj način u svojim odlukama i naveli.”

MODEL IZBORA ČLANOVA SAVETA ZA MEĐUNACIONALNE ODNOSI

A) Summary: predlažu se dve dopune i jedna izmena člana 63 Zakona o lokalnoj samoupravi; predlaže se dodavanje novog člana 63a u Zakon o lokalnoj samoupravi sa sledećim bitnim sadržajima: način izbora članova i funkcionisanje saveta određuju se statutom skupštine opštine; sastav saveta treba da bude paritetan; mandat saveta treba da bude duži od mandata skupštine opštine; predlagači članova saveta su jasno određeni zakonom

B) Zaključci: Centar za razvoj civilnog društva, nakon održanih posebnih okruglih stolova sa predsednicima saveta za međunacionalne odnose, predstavnicima nacionalnih saveta nacionalnih manjina, predstavnicima parlamentarnih političkih stranaka većinske i manjinskih zajednica, kao i sa stručnjacima za manjinsku problematiku i lokalnu samoupravu, došao je do sledećih uvida i zaključaka normativne, činjenične i praktične prirode:

- da Zakon o lokalnoj samoupravi u čl. 63 propisuje da se u nacionalno mešovitim opštinama osniva savet za međunacionalne odnose
- da su ti saveti, perspektivno posmatrano, potrebni i korisni u sklopu izgradnje savremenih institucija u Srbiji, i to kako na planu ostvarivanja prava nacionalnih manjina tako i na polju izgradnje što boljih inter-etničkih odnosa i povećanja poverenja između pripadnika nacionalnih zajednica
- da u tom smislu saveti treba da, prema čl. 63 Zakona o lokalnoj samoupravi, razmatraju sve odluke skupština opština, koje se mogu ticati nacionalne ravnopravnosti u opštini odnosno sve odluke koje se tiču prava nacionalnih i etničkih zajednica
- da se delokrug, sastav i način rada saveta za međunacionalne odnose uređuje odlukom skupštine opštine
- da i nakon tri godine od početka osnivanja saveta za međunacionalne odnose u Srbiji ovo telo nije osnovano u 25 od 68 nacionalno mešovitim opština, a da tamo gde jeste ne funkcioniše u punoj meri, transparentno ni kvalitetno
- da umesto ujednačene prakse po pitanju predlagača postoji potpuni haos koji deluje neproduktivno; kao predlagači javljaju se odbornici skupštine opštine, crkve, političke stranke, nevladine organizacije, manjinska udruženja građana, mesne zajednice i drugi javni

činioci

- da postoji preveliki uticaj političkih stranaka i arbitrarno odlučivanje lokalnih partijskih lidera prilikom formiranja i funkcionisanja saveta
- da je tek svaka druga opština, u kojoj postoji savet, konsultovala nacionalne savete nacionalnih manjina prilikom formiranja saveta
- da mandat saveta u svim opštinama, osim u jednoj, traje koliko i mandat aktuelnog saziva skupštine opštine, čime se bitno sužava autonomija saveta u odnosu na lokalne partijske strukture
- da do sada formirani saveti u većini opština odluke donose većinom glasova (preglasavanjem), pri čemu je srpska zajednica zastupljena u većini, na štetu manjinskih zajednica
- da ni jedna opština nema u svom budžetu predviđenu stavku finansiranja rada saveta

C) Predlozi: Imajući u vidu ova zapažanja, činjenice i zaključke, Centar za razvoj civilnog društva konstatuje da je potrebno izvršiti jednu izmenu i dve dopune člana 63 Zakona o lokalnoj samoupravi kao i dodati novi član 63a Zakona o lokalnoj samoupravi sa dole predloženim sadržajem:

I Član 63 Zakona o lokalnoj samoupravi treba promeniti na sledeći način:

1. U stavu 4 posle reči “Savet razmatra pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti, u skladu sa zakonom i statutom”, dodaju se reči “a posebno prava pripadnika nacionalnih manjina na obrazovanje i informisanje na maternjem jeziku, javnu i službenu upotrebu jezika i pisma, negovanje nacionalne kulture i učešće u javnom životu, uključujući političko reprezentovanje”.
2. Posle izmenjenog stava 4 člana 63 dodaje se novi stav 5 koji glasi: “Savet se posebno bavi međunacionalnim odnosima u opštini, njihovom procenom, unapređivanjem i predlaganjem mera za podizanje tolerancije i poboljšanje međunacionalnih odnosa”.
3. Posle ovih izmena stav 5 člana 63 postaje stav 6, stav 6 postaje stav 7, st. 7 postaje st. 8, st. postaje st. 9.
4. Novi st. 9 (raniji st. 8) umesto dosadašnje formulacije koja glasi “delokrug, sastav i način rada saveta za međunacionalne odnose uređuje se odlukom skupštine opštine, u skladu sa statutom“ treba promeniti da glasi “delokrug, sastav i način rada saveta za međunacionalne

odnose uređuju se statutom skupštine opštine”.

II U Zakon o lokalnoj samoupravi posle ovako izmenjenog i dopunjenog člana 63 dodaje se novi član 63a sa sledećim sadržajem:

1. U skladu sa st. 8 čl. 63 Zakona o lokalnoj samoupravi, u njegovoj izmenjenoj formulaciji koju predlažemo, način izbora članova, opis poslova, nadležnosti, mandat i finansiranje saveta treba da se odrede opštinskim statutom, a ne odlukom kao do sada.
2. Sastav saveta treba da bude paritetan tj. da svaka nacionalna zajednica (uključujući i većinsku) bude zastupljena sa po jednim članom i jednim zamenikom člana.
3. U slučaju da se radi o dvonacionalnoj opštini u kojoj samo dve nacionalne zajednice imaju po više od 5% udela u stanovništvu opštine, a ne postoji treća zajednica koja ima više od 1% udela u ukupnom stanovništvu opštine, biraju se po dva člana i dva njihova zamenika iz obe nacionalne zajednice.
4. Mandat saveta ne treba da se vezuje za dužinu mandata aktuelnog saziva skupštine opštine tj. treba da bude duži, npr. pet ili šest godina.
5. Predlagači za članove saveta iz redova nacionalnih manjina i za njihove zamenike treba da budu nacionalni saveti nacionalnih manjina uz obavezno prethodno pribavljanje mišljenja manjinskih udruženja iz lokalne zajednice.
6. Predlagači za člana saveta iz većinske, srpske, zajednice i za njegovog/njenog zamenika treba da budu odbornici skupštine opštine ukoliko etničko srpsko stanovništvo čini iznad 50% u ukupnom stanovništvu opštine.
7. U opštinama u kojima etničko srpsko stanovništvo čini ispod 50% u ukupnom stanovništvu opštine predlagač člana saveta i njegovog/njenog zamenika iz srpske nacionalne zajednice je kadrovska komisija skupštine opštine, uz obavezno prethodno pribavljanje mišljenja udruženja građana iz te zajednice.
8. Za one manjinske zajednice koje nemaju svoj nacionalni savet predlagači mogu biti udruženja građana ili grupe građana iz te nacionalne zajednice; ukoliko se udruženja građana ili grupe građana iz te nacionalne zajednice ne jave kao predlagači, predlagač člana saveta i njegovog/ njenog zamenika iz te nacionalne zajednice je kadrovska komisija skupštine opštine, uz obavezno prethodno pribavljanje mišljenja udruženja građana ili grupe građana iz te zajednice.

9. Predlagači predlažu najmanje po dva kandidata za članove saveta i za zamenike članova saveta iz svake nacionalne zajednice. Zamenik člana saveta iz određene nacionalne zajednice je kandidat koji je drugi po broju glasova iz te zajednice.
10. Odbornici skupštine opštine ne mogu da budu članovi saveta za međunacionalne odnose.
11. Odluke saveta za međunacionalne odnose treba da se po pravilu donose konsenzusom, a kada to nije moguće, onda kvalifikovanom većinom određenom statutom opštine.
12. Treba uvesti zakonsku obavezu prezentovanja izdvojenog mišljenja nekog člana/ova saveta skupštini opštine.
13. Finansiranje saveta mora biti predviđeno posebnom stavkom u opštinskom budžetu. Savet treba da bude uključen u proces pripreme i usvajanja budžeta.
14. Savet je obavezan da u svom radu saraduje sa svim nadležnim republičkim institucijama u opštini, kao i sa opštinskim ombudsmanom, civilnim sektorom i medijima.

PRILOG: IZVORI I UČESNICI

1. Samostalno istraživanje Centra za razvoj civilnog društva i formiranje baze podataka uz konsultovanje sledećih izvora: web prezentacija opština u Srbiji (statuti, odluke SO), press clippinga, materijala Pokrajinskog sekretarijata za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju, literaturu (Vodič kroz rad opštinskih saveta za međunacionalne odnose, G. Bašić, 2006, SKGO, OSCE)

2. Organizovane rasprave u vidu četiri okrugla stola, od februara do maja 2007.

Učesnici u raspravi na I prvom okruglom stolu bili su predsednici saveta za međunacionalne odnose iz opština: Ada, Alibunar, Apatin, Bački Petrovac, Bor, Boljevac, Odžaci, Plandište, Nova Crnja, Novi Bečej, Zrenjanin, Kovin, Vrbas, Vršac, Novi Kneževac, Kovačica, Beočin i Žitište. Rasprava je organizovana 20. februara 2007. u Novom Sadu.

Učesnici u raspravi na II okruglom stolu bili su predstavnici nacionalnih saveti rusinske, makedonske, ukrajinske, romske, mađarske, slovačke, bošnjačke, bunjevačke i vlaške nacionalne manjine. Rasprava je organizovana 15. marta 2007. u Novom Sadu.

Učesnici u raspravi na III okruglom stolu bili su predstavnici parlamentarnih političkih stranaka većinske i manjinskih zajednica: G17 plus, Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV), Unije Roma Srbije, Stranke demokratske akcije Sandžaka (SDA), Sandžačke demokratska partija (SDP), Saveza vojvođanskih Mađara (SVM), Romske partija, Partije za demokratsko delovanje (PDD). Rasprava je organizovana 18. aprila 2007. u Beogradu.

Učesnici u raspravi na IV okruglom stolu bili su stručnjaci za manjinsku problematiku: dr Stanko Pihler, dr Aleksandar Molnar, dr Vladimir Ilić, mr Goran Bašić, Miroslav Samardžić, mr Jovo Bakić, Vladimir Arsić i Miroslav Keveždi. Rasprava je organizovana 23. maja 2007. u Beogradu.

Raspravama su prisustvovali i predstavnici Službe za ljudska i manjinska prava, Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine, Pokrajinskog sekretarijata za lokalnu samoupravu i međuopštinsku saradnju, Kancelarije pokrajinskog ombudsmana, OEBS-a i ambasada.

Summary

MODEL FOR SELECTION OF MEMBERS OF COUNCILS FOR INTERETHNIC RELATIONS

I *Summary*: two amendments and one alteration to the article 63 of the Law on Local Self-governance; a new article 63a is proposed to be amended to the Law on Local Self-governance with the following relevant contents: the way of selecting the members of the councils and their functioning are stipulated in the statutes of the assembly of the municipality; the composition of a council should be based on parity; the mandate of the council should be longer than the mandate of the assembly of the municipality; proposers of the members of the councils are clearly determined by the law.

II *Conclusions*: After special roundtables held with the presidents of the councils for interethnic relations, representatives of national councils of national minorities, representatives of parliamentary political parties of the majority and minority communities and experts for minority issues and local self-governance, the Center for Development of Civil Society has come to the following normative, factual and practical realizations and conclusions:

- that the article 63 of the Law on Local Self-governance stipulates that a council for interethnic relations is established in nationally mixed municipalities
- that in the long term these councils are necessary and useful for building modern institutions in Serbia in order to exercise the rights of national minorities and build as good interethnic relations as possible and increase confidence between the members of national communities
- that in this sense according to the article 63 of the Law on Local Self-governance the councils should discuss all decisions of the assemblies of municipalities which can be related to national equality in the municipality i.e. all decisions regarding the rights of national and ethnic communities
- that the scope, composition and the way of working of the councils for interethnic relations are stipulated in the decision of the assembly of the municipality
- that after three years from the inception of the councils for interethnic relations in Serbia

this body has not been established yet in 25 out of 68 nationally mixed municipalities, and where it has, it often does not function to the full or in a transparent or qualitative way

- that instead of standardized practice in this area, there is a complete chaos which is inproductive
- that there is too much influence of political parties and an arbitrary decision-making of the local party leaders in the process of formation and function of the councils
- that only every other municipality with the council has consulted the national councils of national minorities during the process of formation of the council
- that the mandate of the council in all municipalities, except in one, lasts as long as the mandate of the current session of the assembly of the municipality, which considerably decreases the autonomy of the council in relation to the local party structure
- that the councils formed in majority of municipalities so far reach decisions by majority of votes (outvoting) where the Serbian community has majority at the expense of minority communities
- that none of the municipalities has predicted a budget item regarding financing the work of the council

III *Proposals*: Having in mind all these remarks, facts and conclusions, the Center for Development of Civil Society concludes that it is necessary to make one alteration and two amendments to the article 63 of the Law on Local Self- governance and to amend a new article 63a to the Law on Local Self- governance with the following contents:

I Article 63 of the Law on Local Self- governance should be altered in the following way:

1. In paragraph 4, after the word “The council discusses the issues of ensuring, protecting and improving the national equality in compliance with the law and the statutes”, the following is added “and particularly the rights of the members of national minorities to education and information on their mother tongue, public and official use of their language and alphabet, the right to cherish their national culture and participation in public life, including political representing.”
2. After the altered paragraph 4 of the article 63, a new paragraph 5 is inserted which

goes as follows: “The council particularly deals with interethnic relations in a municipality, their estimation, improvement, and it proposes measures to be taken to improve tolerance and interethnic relations.”

3. After these alterations paragraph 5 becomes paragraph 6, paragraph 6 becomes paragraph 7, paragraph 7 becomes paragraph 8, paragraph 8 becomes paragraph 9.

4. The new paragraph 9 (former paragraph 8) should be changed so that instead of “range, composition and way of work of the council for interethnic relations are stipulated in the decision of the municipality assembly in compliance with the statutes” it should be “range, composition and way of work of the council for interethnic relations are stipulated in the statutes of the municipality assembly”

II In the Law on Local Self- governance after this altered and amended article 63, a new article 63a is inserted with the following content:

1. In compliance with paragraph 8 of article 63 of the Law on Local Self- governance, in its altered formulation which we propose, the way of selecting the members, description of the work, jurisdiction, mandate and financing of the council should be stipulated in the statutes of the municipality and not in the decision as it has been the case so far.

2. The composition of the council should be based on parity, i.e. each national community (including the majority one) should be represented by one member and one deputy member.

3. In the case of two-nation municipality in which each of the two national communities has more than 5% of the total population of the municipality and there is no third community with more than 1% of the total population of the municipality, two members and their two deputies from each of the two national communities are selected.

4. The mandate of the council should not depend on the length of the mandate of the current session of the assembly of the municipality, i.e. it should be longer, e.g. five or six years.

5. The proposers of the members of the councils from national minorities and of their deputies should be national councils of national minorities with compulsory procurement of opinion of minority associations from the local community.

6. The proposers of the members of the council from majority, Serbian, community and his/her deputy should be deputies of the municipal assembly provided that the ethnic Serbian population makes up more than 50% of the total population in the municipality.

7. In the municipalities where the ethnic Serbian population makes up less than 50% of the total population of the municipality the proposer of a member of the council and his/her deputy from the Serbian national community is the manpower committee of the municipal assembly with compulsory procurement of the opinion from the association of citizens from that community.
8. For those minority communities which do not have their national council the proposers may be citizens' associations or groups of citizens from that national community.
9. Proposers propose each at least two candidates for members of the council and for deputy members of the council from each national community.
10. Deputies to the assembly of the municipality cannot be members of the council for interethnic relations.
11. Decisions of the council for interethnic relations should be reached by consensus and when it is not possible, by qualified majority voting defined in the statutes of the municipality.
12. A legal obligation of presenting a separate opinion of a member/members of the council to the assembly of the municipality should be introduced.
13. Financing the council must be predicted in a special municipal budget item. The council should be included in the process of preparation and adoption of the budget.
14. The council is obliged to cooperate with all competent institutions of the Republic in the municipality as well as with the municipal ombudsman, civil sector and the media.